

O'ZBEKITONDA MANZARALI, O'RMON VA DORIVOR O'SIMLIKLARNI
YETISHTIRISH USULLARI

Ergasheva Xonoyim Abduqaxxorovna

*Toshkent davlat agrar universiteti O'simliklar karantini va himoyasi kafedrası
assistenti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Dorivor o'simliklarni muhofaza qilish – bu atrof muhitni, yoki tabiatni qo'riqlashdek katta bir vazifani bir qismidir. tabiatni qo'riqlash – bu bajariladigan tadbirlar tizimidan iborat ekanligi, Manzarali daraxt va butalarga yaprokdi, igna bargli, doim yashil va barg to'kuvchi o'simliklar kirishi, Dorivor o'simliklar o'stirish texnologiyasi qishloq xo'jaligining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, farmatsevtika sanoati hamda dorixonalarni sifatli shifobaxsh o'simliklar xomashyosi haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *o'simlik, qishloq xo'jaligi, muhofaza qilish, himoya qilish, ko'paytirish, maqsad, qonun.*

Аннотация: *В данной статье интродукция листопадных, хвойных, вечнозеленых и листопадных растений в ландшафтные деревья и кустарники, технология выращивания лекарственных растений является одним из основных направлений сельского хозяйства, а фармацевтическая промышленность и аптеки обеспечиваются качественными лекарственными растениями. , речь идет о сырье растений.*

Ключевые слова: *растение, сельское хозяйство, охрана, охрана, воспроизводство, цель, закон, меры.*

Abstract: *In this article, the introduction of deciduous, coniferous, evergreen and deciduous plants to landscape trees and shrubs, the technology of growing medicinal plants is one of the main directions of agriculture, and the pharmaceutical industry and pharmacies are provided with quality medicinal plants. we are talking about raw materials of plants.*

Key words: *plant, agriculture, protection, protection, reproduction, purpose, law, measures.*

KIRISH: O'zbekiston Respublikasining prezidenti Shavkat Mirziyoyev "O'rmon to'g'risida"¹⁵⁷ O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonunini imzoladi. Ushbu Qonunning maqsadi o'rmonlarni muhofaza qilish, himoya qilish, ko'paytirish, takroriy ko'paytirish, qayta tiklash, ularning mahsuldorligini oshirish va ulardan foydalanish sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat. O'rmonlar asosan ekologik (tuproqni muhofaza qilish, suvni muhofaza qilish, o'simlik va hayvonot dunyosini hamda boshqa

¹⁵⁷ Prezident qarori "o'rmon to'g'risida" gi qarordan

tabiiy resurslarni muhofaza qilish, himoya, sanitariya-gigiyena, sog'lomlashtirish, rekreatsiya) va ijtimoiy-iqtisodiy vazifalarni bajaradi.¹⁵⁸

MUHOKAMA VA NATIJALAR: Tabiatda o'simliklar to'satdan mavjud emasligini tasavvur qilish juda qiyin. Ha, bu mumkin emas. Zero, biz nafas olayotgan havo, biz iste'mol qiladigan ovqat o'simliklar bilan uzviy bog'liqdir. Bundan tashqari, ular odamlarga tabiat bilan muloqot qilish quvonchini beradi, uning jozibasi va go'zalligini ko'rishga yordam beradi. O'simliklar ularga g'amxo'rlik qilsak, bizni toza, mehribon qiladi. O'simliklar inson hayoti uchun zarurdir, chunki ular nafas olish uchun zarur bo'lgan kislorodni chiqaradi, uy va yovvoyi hayvonlar ular bilan oziqlanadi. Hatto yirtqichlar ham ularga bog'liq, chunki ularning o'ljasi odatda o'tli hayvonlardir. O'tlar, daraxtlar, butalar Yerni quritishdan himoya qilib, zich tirik gilam bilan qoplaydi. Yog'ochli chakalalarda yumshoqroq, namroq mikroiklim yaratiladi, chunki barglar quyoshning issiq nurlarini erni quritishga yo'l qo'ymaydi. Ularning ildizlari tuproqni ushlab turadi va ushlab turadi. Yashil o'simliklarning juda muhim funktsiyasi fotosintezni amalga oshirishdir. Bu jarayon sayyoramizdagi barcha hayot mavjudligi uchun juda muhimdir. Fotosintez tufayli o'simliklar karbonat angidrid va suvdan o'simlik ovqatlari - sabzavot, meva, don, dukkaklilar va boshqalar uchun zarur bo'lgan organik moddalarni yaratish qobiliyatiga ega. O'simliklar sanoat, qurilish va tibbiyot uchun xom ashyo sifatida ham ishlatiladi. Shuningdek, atmosferaning gaz tarkibining shakllanishi o'simlik hayotiga bevosita bog'liq. Fotosintez tufayli o'simliklar yiliga taxminan 510 tonna zarur kislorodni atmosferaga chiqaradi. Ular gumus tufayli tuproq unumdorligini oshiradi. Ular ildizlari bilan tuproqdagi minerallarning bir qismini so'rib oladilar, so'ngra ularni hayvonlarga oziq-ovqat sifatida o'tkazadilar. O'simliklar tabiat hayotida ulkan rol o'ynaydi, iqlim, suv manbalari, hayvonlar hayoti, shuningdek biosferaning boshqa tarkibiy qismlarining shakllanishiga ta'sir qiladi.

Insonning kundalik hayotida o'simliklarning ahamiyati juda katta. Chunki o'simliklar muhim tabiiy geografik omil sifatida er yuzasida suv oqimiga, bug'lanishga, tuproqda nam saqlashga, atmosferaning quyi qismidagi havo oqimiga, shamol kuchi va yo'nalishiga, hayvonlarning hayotiga ham ta'sir etadi.

O'simliklar shahar, qishloq mikroiklimiga ta'sir etib, havosini tozalab, uni kislorod bilan boyitib turuvchi sanitarlik vazifasini bajaradi.

O'simliklardan har xil kiyim bosh, ichimliklar tayyorlashda keng foydalaniladi. O'simliklar chorva mollar uchun asosiy ozuqa manbai, insonlarsha estetik zavq beradi.

O'simliklar jamiyat uchun (agar undan oqilona foydalanib, muhofaza qilib, kayta tiklab turilsa) behisob oziq-ovqat manbai, texnika xom ashyosi, tibbiyotda dori-darmon tayyorlash, qurilish va boshqa sohalar uchun, qurilish va boshqa sohalar uchun hom ashyo resursidir.

¹⁵⁸Toshkent 2022-yil dorivor o'simliklar to'g'risidagi qonun

O'simliklar – bu qayta tiklash mumkin bo'lgan tabiiy resurs hisoblanib, Yer shari geografik qobig'ida muhim rol o'ynaydi. Chunki o'simliklar sayyoramiz yuzsining guyoki bir «kimxob» sifatida qoplab olib, tuproq hosildorligini oshirishda, atmosferani toza saqlashda, daryolarning gidrologik rejimini tartibga solib turishda, inson va hayvonot dunyosi uchun ozuqa moddalar etkazib berishda va inson hyoti uchun normal gigienik sharoit yaratishda muhim vazifani bajaradi.

Yer sharida o'simliklar turi juda ko'p bo'lib, ularning juda oz qismidan kishilar xo'jalik faoliyatlarida foydalanmoqdalar. Yer sharidagi 300 ming o'simlik turidan faqat 6000 turini inson kundalik hayotida foydalansa, shuning 1500 turi esa dorivor o'simliklarga to'g'ri keladi.

Inson xo'jalik faoliyatida yangi o'rmonzorlar tashkil etish, madaniy o'simliklarni ko'paytirish, yaylov va o'tloqlar sifatida yaxshilash va territoriyasini kengaytirish hisobiga o'simliklar maydonini ko'paytirib boradi. Buning ustiga ilg'or agrotexnikani qo'llab ekilgan ekinlarda yashil masslar miqdoritabiiy o'simliklarga nisbatan yuqori bo'ladi, yashil o'simlik massalrining miqdori botqoqlik va zahkash erlarni quritish, tuproq sho'rini yuvish, erlarni sug'orish, o'simliklarga mineral va organik o'g'itlar solish, o'simlik kasalliklariga va zararkunandalariga qarshi kurashish, madaniy o'simliklarni yangi navlarini yaratish orqali ko'paytirib boriladi. Bularning hammasi insonning o'simliklar dunyosiga ko'rsatayotgan ijobiy ta'siridir.

O'simliklar dunyosi yerdagi hayotning birlamchi manbaidir. Ular yiliga 380 mlrd. tonna organik modda hosil qiladi, buning 325 mlrd. t. dengiz va okean o'simliklariga, 38 mlrd. t. o'rmonlarga, 6 mlrd. tonnasi o'tloqlarga to'g'ri keladi. Bundan tashqari o'simliklar, ya'ni yashil o'simliklar tufayli fotosintez jarayoni bo'lmasa, havodagi uglerod (CO₂)ning miqdori ko'payib kishilar va hayvonlar nobud bo'lur edi. Biroq atmosferadagi suv yuzasidan va tuproqdan kelayotgan o'sha CO₂ gazi o'simliklar tomonidan yutilib, fotosintez natijasida yashil o'simliklar atrofga kislorodni chiqarib turadi. Shunday qilib, fotosintez orqali er sharidagi suv 5,8 mln. yilda, atmosferadagi kislorod 5800 yilda, karbonat angidrid 7 yilda bir marta yangilanib turadi. O'simliklar inson uchun oziq-ovqat, yem-xashak, dori-darmon, kiyim-kechak va boshqa ko'pchilik moddalarning tabiiy manbalari hisoblanadi.

Manzarali o'simliklar, dekorativ o'simliklar — kishilarning estetik ehtiyojlarini qondirishda foydalaniladigan turli botanik oilalarga mansub madaniy va yovvoyi o'simliklar guruhi. Manzarali o'simliklar shahar va qishloqlarni ko'kalamzorlashtirish, istirohat bog'lari, ijtimoiy, ishlab chiqarish binolari va turar joylarni bezatish, guldastalar yasash uchun o'stiriladi. Chiroyi, barglari, gullari, mevalari rangi, tanasining g'aroyib shakllari (shoxlari osilgan, soyabonsimon, us-tunsimon) bilan tavsiflanadi. Bir qator belgilariga, mas, hayot shakliga ko'ra — daraxtlar, butalar, chala butalar, o't o'simliklarga, poyasi shakliga ko'ra, tik o'sadigan, ilashib o'sadigan, pastak, yoyilib o'sadigan, osilib o'sadigan va boshqalarga bo'linadi. Manzarali o'simliklar biologik xususiyatlari hamda agrotexnika talablariga qarab: daraxt va butalarga, ko'p yillik, ikki yillik, bir yillik, boshoqsosh (g'allagulli), piyozli va boshqa o'simlik

guruhlariga bo'linadi. Manzarali daraxt va butalarga yaprokdi, igna bargli, doim yashil va barg to'kuvchi o'simliklar kiradi. Xiyobon, ko'chalarga, hovuz va ko'l bo'ylariga eman (dub), kashtan, chinor, akatsiya, oq qayin, majnuntol, terak, sarv, oq qarag'ay, shamshod, do'lana, archa; shiy-pon va ayvon tevaragiga ilashib usuvchilar — tok, chirmoviq, butalardan atirgul, siren va boshqa ekiladi. Ko'p yillik Manzarali o'simliklar ga istirohat bog'lari, xiyobonlarda o'stiriladigan sergul, serbarg va manzarali mevali usimliklar kiradi. Iliq iqlimli mamlakatlarda ko'p iilliklarning qishda ochiq dalada qoladigan va ko'chirib olib, issikxonada saqlanadigan xillari bor. Ba'zi ko'p yilliklar iqlim sovuq mintaqalarda bir yillik o'simlik sifatida o'stiriladi. Ular bahorda ildiz, ildizpoya, ildizmeva, piyozchasidan o'stiriladi. Ko'p yillik o'simliklar bir yerda 3—5 yil va undan ortiq o'sadi. ¹⁵⁹

Ma'lumki har bir dorivor o'simlik mahsuloti uchun tuzilgan vfm, shu dorivor o'simlik mahsulotini tayyorlash uchun ishlab chiqilgan qoida, talab (instuksiya) tasdiqlangandan so'ngra qabul qilinadi. ushbu instruksiyada dorivor o'simlik mahsulotini oqilona yig'ish, quritish reglamenti bilan bir qatorda o'simlikning tabiiy zahirasini saqlash va qayta tiklanish muddatlari ham o'rganilgan va aniqlangan bo'ladi. dorivor o'simliklarni vegetatsiya davrining bosqichlarida, uning tarkibidagi biofaol moddalar sifat va miqdor jihatidan o'zgarib turishi to'g'risidagi ma'lumotlarni e'tiborga olgan holda dorivor o'simlik mahsulotini optimal yig'ish muddatlari va quritish yo'llari, hamda saqlsh qoidalari ishlab chiqilgan bo'ladiki, bu qoidalarga amal qilingandagina,

1. ¹⁵⁹ [O'zME](#). Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil

dorivor mahsulotni sifatiga qo'yilgan me'yoriy-texnik hujjat talablariga javob berishi kafolatlanadi.

Istiqbolli yangi o'simliklarning turlarini izlash. bu borada olib boriladigan ishlar bir necha yo'nalishlarda olib boriladi. birinchidan qardoshlik turlarini kimviy tarkiblari va farmakologik ta'sirlari bir-birlariga o'xshash bo'lishi mumkin. shuning uchun so'nggi vaqtlarda ilmiy tibbiyotda ishlatilib kelinayotgan dorivor o'simlikning qardoshlik bo'yicha boshqa yaqin turlari ichidan zahirasi ko'p, etarli bo'lganlarini izlash bo'yicha olib borilayotgan tadqiqotlar dolzarb masalalardan bo'lib qolmoqda. shuni ham takidlash lozimki, agar doimiy ishlatilib kelinayotgan o'simliklarni o'rnini bosa oladigan yangi turlari topilsa, doimiy ishlatilib kelingan joylardagi o'simliklar zahirasini kamayib ketishini oldini olingan bo'ladi, hamda ularni kamaygan joylardagi zahiralari ham tiklanishi tezlashadi. ularga misol qilib bo'ymadaron, kiyik o'ti, achchiq ermon, samarqand bo'znochi va boshqalarni keltirish mumkin. Xalq tabobati tajribalarini o'rganish orqali, olib borilgan fitokimyoviy tadqiqotlar natijasida ishlatilib kelinayotgan offitsinal dorivor o'simliklar qatorini istiqbolli boshqa o'simlik turlarini hisobiga boyitish mumkin bo'ladi, hamda ular tibbiyot amaliyotida qo'llanilishi mumkin.

Ma'lumki, dunyo miqyosida farmatsevtika korxonalarida ishlab chiqarilayotgan dori vositalarining taxminan 50% dorivor o'simliklar xom-ashyosidan tayyorlanmoqda. Mutloq ko'pchilik mamlakatlarda, shu jumladan, O'zbekiston Respublikasida farmatsevtika sanoatini jadallik bilan rivojlanishi bunday korxonalaming dorivor o'simliklar xom-ashyosiga bo'lgan talabni keskin ortishiga sabab bo'lmoqda. Shuni ta'kidlash lozimki, tabiiy holda o'suvchi dorivor o'simliklar zaxiralarining chegaralanganligi tufayli farmatsevtika sanoati korxonalaming dorivor o'simliklar xom-ashyosiga bo'lgan talabini, asosan, dorivor o'simliklar o'stirish orqaligina qondirish mumkin. Biroq Dorivor o'simliklar o'stirish texnologiyasi fani shu vaqtga qadar mustaqil darslik sifatida ishlab chiqilgan emas. Buning ustiga hozirgi vaqtgacha mamlakatimizning ixtisoslashgan, fermer, o'rmon, dehqon va boshqa mulkchilik shaklidagi xo'jaliklarida dorivor o'simliklarni, ularni o'stirish texnologiyalari mukammal ishlab chiqilmaganligi sababli, ilmiy asoslanmagan holda parvarish qilinmoqda.¹⁶¹

Dorivor o'simliklar o'stirish texnologiyasi qishloq xo'jaligining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, farmatsevtika sanoati hamda dorixonalarni sifatli shifobaxsh o'simliklar xomashyosi bilan ta'minlashni o'zoldigamaqsad qilib qo'ygan fandır. Ma'lumki, qishloq xo'jaligi ishlarining mavsumiyliigi, agrotexnika tadbirlarni aniq belgilangan muddatlarda etkizish lozimligi, har yilgi ob-havo sharoitining bir-biriga deyarlik o'xshamasligi, har bir mintaqaning tuproq, iqlim sharoitini bir-biridan keskin farq qilishi va boshqa ko'pdan-ko'p omillar dorivor o'simliklar o'stirish texnologiyasini ishlab chiqishda ko'plab noqulayliklarni keltirib chiqaradi.

¹⁶⁰Atabayeva X.A o'simlikshunoslik

¹⁶¹ Botanika 5-sinf darslik

Mamlakatimizning turli hududlarida (zonalarida) joylashgan xo'jaliklarida quyidagi dorivor o'simliklar o'stirilmoqda: xin daraxti, koka butasi, aloe turlari, ortosifon, dixroa, katta kella, sano (kassiya) turlari. meksika bangidevonasi, kalanxoy turlari, uyatchang mimoza, to'q qizil passiflora. rauvolfiya turlari, pushti katarantus (bo'rigul), yumaloq bargli Stefaniya, evkalipt turlari va boshqalar. Sug'oriladigan maydonlarda o'stiriladigan dorivor o'simliklar yovvoyi holda o'sadigan dorivor o'simliklardan katta farq qiladi, ya'ni o'stiriladigan dorivor o'simlik mahsulotida begona o'simliklar aralashmasi bo'lmaydi. Agrotexnika qoidalari asosida o'stirilgan dorivor o'simliklar serhosil va biologik faol moddalarga boy bo'ladi. Dorivor o'simliklarni serhosil navlarini tanlab olish, ularni chatishtirish yoki poliploidli (xromosom sonlarini oshirish) navlarini olish yo'li bilan ekiladigan dorivor o'simliklarning hosildorligini va tarkibidagi biologik faol bo'lgan kimyoviy birikmalar miqdorini oshirish mumkin. Yuqorida aytib o'tilgan sabablarga ko'ra, ba'zi bir dorivor o'simliklarni o'stirish va ularning mahsulotlarini tayyorlash yovvoyi holda o'sadigan dorivor o'simliklar mahsulotini yig'ishga qaraganda iqtisodiy jihatdan ancha arzonga tushadi.

Dorivor o'simliklar va tabiiy boyliklarni muhofaza qilish va ulardan samarali foydalanish O'zbekiston Respublikasi Vazirlir Mahkamasining tegishli qarorlarida o'z ijobiy aksini topdi. Bu borada 1972-yil dekabr oyida qabul qilingan «Tabiat muhofazasini kuchaytirish va tabiiy resurslardan foydalanishni yaxshilash to'g'risida» va 1977-yilda Sobiq Ittifoq Oliy Kengashi tomonidan qabul qilingan «O'rmonlar muhofazasini va o'rmon resurslaridan foydalanishni bundan keyin yaxshilash choralari to'g'risida»gi qarori va boshqa qarorlari diqqatga sazovordir. Ma'lumki, hamdo'stlik mamlakatlarining hududini o'ndan bir qismini o'rmonlar tashkil qiladi. Ular ichida juda ko'p miqdorda turli dorivor o'simliklar o'sadi. Shuning uchun ham o'rmonlarni muhofaza qilish ularda yovvoyi holda o'sadigan dorivor o'simliklarni muhofaza qilish muhim ahamiyatga ega. Tabiatni, atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy boyliklardan (o'rmon. suv va suv boyliklari, yer osti boyliklari va boshqalar) to'g'ri va oqilona foydalangan holda, ularni kelgusi avlodlar uchun saqlab qolish zarurligi bizning asosiy qonunimiz - Respublika Konstitutsiyasida o'z aksini topgan.

Dorivor o'simliklarni muhofaza qilish - bu atrof muhitni, yoki tabiatni qo'riqlashdek katta bir vazifani bir qismidir. tabiatni qo'riqlash - bu bajariladigan tadbirlar tizimidan iborat bo'lib, tabiiy resurslarni saqlash, ulardan tejimli foydalanish va ularni qayta tiklanishi kabi ishlarni o'z ichiga oladi.

20-asrning 30-chi yillaridayoq tabiiy resurslarni kamayib, yo'qolib ketish xavfi, nafaqat o'rni to'ldirilmaydigan foydali qazilmalar (neft, ko'mir va boshqalar), xatto o'rni to'ldiriladigan, ya'ni qayta tiklanishi mumkin bo'lgan (o'simliklar va hayvonot olami) ma'lum bo'lib qoldi. XVI asrning oxiridan XX asrning 70 yillarigacha 100 dan ortiq tur qushlar, 20 tur suvda yashaydigan yirik kit: kashalot va boshqalar (mlekopitayushix) yer yuzidan yo'qolgan. xalqaro tabiatni qo'riqlash tashkilotining ma'lumotiga ko'ra, har haftada o'simlikning 1 turi yo'qolmoqda, hamda ularning har o'ninchisi batamom yo'qolishi xavfi ostida.

O'simlik olami asta-sekin o'zining har xilligi va yaxlitligini yo'qotmoqda. yer yuzining 1/6-1/4 gacha qismi tabiiy o'simliklar bilan qoplanmaganligi ma'lum. areal, qimmatli (noyob) o'simliklarni tarqalganligi, shu jumladan dorivor o'simliklar soni kamaymoqda. masalan, toshkent viloyati, bo'stonliq tumani, chimyonda 1984-1990 yillarda dorivor o'simliklarga boy bo'lib, talabalar bilan ekspeditsiyaga chiqilganda har 20-30 m² erda kamida 30-40 tagacha ilmiy tibbiyotda ishlatiladigan dorivor o'simliklar turlari uchral edi va ularni talabalarga o'qituvchilar tanishtirar edilar. 2010 yilga kelib, shu joylarda ko'pi bilan 10 tagacha dorivor o'simliklar uchrashi, shu bilan birga ularni hajmi kam bo'lib, terishga mutlaqo yetmaydi.

Borgan sari o'rmon maydonlari kamayib bormoqda. cho'l, qir adirlarda keng tarqalgan yovvoyi o'simliklar o'sadigan joylar o'zlashtirilib ularni ko'p qismini urug' ekiladigan yoki madaniy daraxtlar ekiladigan joylarga aylantirilmoqda. ko'pincha odamlarning tabiatni tabiiy rivojlanishiga aralshivu natijasida, ko'pchilik o'simliklarni o'sish sharoitlari o'zgarib, ularni qirilib ketishi kabi oqibatlar olib kelmoqda. misol tariqasida shuni keltirish mumkinki, tabiatni go'zal, so'lim bo'lgan joylar-tog', tog' oldi, ko'l, daryo bo'ylari va boshqalar ko'plab dala hovlilar, pansionatlar qurilishi tufayli barbod bo'lmoqda. ko'plab tekisliklarda qishloq xo'jaligi ekinlarini ekish uchun o'zlashtirilishi tufayli ham, o'sha joylarda keng tarqalgan o'simliklarni kamayib ketishi, hatto yo'qolishiga olib kelmoqda.

Shunday qilib, jamiyat industriyasini rivojlanishi bilan nafaqat o'simliklarning ayrim turlari yo'qolib ketishi jarayoni tezlashadi, hatto butun bir ekologik tizimni mutlaqo buzilishi ham mumkin.

Tabiatni muhofaza qilish strategiyasini asoslash uchun hayot muhitini saqlashni asosiy prinsiplari sifatida quyidagilar taklif qilinadi:

Biologik hilma-xillikni saqlash zarurligi prinsipi. faqatgina turli, xilma-xil bo'lgan tirik tabiatgina muhim va yuqori hosildordir.

Yer yuzida dorivor o'simliklarning 10-12 ming turi bor, 1000 dan ortiq o'simlik turlarining kimyoviy, farmakologik va dorivorlik xossalari tekshirilgan. O'zbekistonda dorivor o'simliklarning 577 turi mavjud. Shulardan tabiiy sharoitda o'sadigan va madaniylashtirilgan 120 ga yaqin o'simlik turlaridan ilmiy va xalq tabobatida foydalaniladi. Ta'kidlash lozimki, hozirgi vaqtda mamlakatimizda farmatsevtika sanoati va dorixonalarni o'simliklar xom-ashyosi bilan ta'minlash maqsadida ixtisoslashgan, fermer, o'rmon va boshqa mulkchilik shaklidagi xo'jaliklarida eng ko'pi bilan 42 tagacha dorivor o'simliklar turlari o'stiriladi. Bundan tashqari **o'rmon o'simliklari** ular bir qator umumiy o'rmonlarni qamrab oladi.¹⁶²

XULOSA: Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, biologik xilma-xillik Yeryuzida barcha ekotizimlarda mavjud. Biron bir turning yo'qolishi yoki kamayib ketishi har xil tur populyatsiyasi uchun noqulaylik keltiribchiqaradi, zero, turlar doimo bir-biri bilan turlichao, zaro bog, langan. Suv ekotizimi va quruqlik ekotizimlarida turlar xilmaxilligini saqlash hozirgi kunning dolzarb muammolaridan biri bo'lib qolmoqda.

¹⁶² Botanika darslik

Tabiat resurslaridan oqilona foydalanmasligimiz oqibatida, qanchadanqancha turlar va notirik komponentlar xavf ostida qolayapti.

Tabiatning chiroyli manzarasi, ko'rkam go'shalari, o'zining hayvonot va o'simlik olamining g'aroyibotligi bilan ajralib turuvchi biosferani saqlash har birimizning insoniylik burchimizdir.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Abduqaxxorovna E. X. OSIMLIKLAR DUNYOSINI HIMOYA QILISH VA BIOXILMA-XILLIKNI SAQLASH //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2023. – T. 2. – №. 18. – C. 218-222.

2. Dekorativnie rasteniya otkritogo i zakritogo grunta, Kiyev, 1985. Abdushukur Xonazarov.^[1]

3. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil

3. Baratov P. Tabiatni muhofaza qilish. -T.: O'qituvchi, 1991.

4. Egamberdiev R. Ekologiya. -T.: O'zbekiston, 1993.

5 Tursunov X.T. Ekolojiya asoslari va tabiatni muhofaza qilish. -T.: Saodat RIA, 1997.

6 Ergashev A., Ergashev T. Ekologiya, biosfera va tabiatni muhofaza qilish. -T.: Yangi asr avlodi, 2005.

7. To'xtaev A., Xamidov A. Ekologiya, biosfera va tabiatni muhofaza qilish. -T.: O'qituvchi, 1995.